

HUKUK TARİHİ
FELSEFESİ

**PROF. DR. YILMAZ ALTUĞ'UN
1982-1983 DERS YILI AÇIŞ DERSİ**

Sevgili Öğrencilerimiz,

Istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin 1982/83 öğrenim yılını açıyorum. Yeni öğrencilerimize yürekten hoşgeldiniz derim(*).

Bizler Hukuk Fakültesi öğretim üyeleri olarak sizlerin en iyi bir şekilde yetişmeniz için elimizden gelen gayreti seve seve göstereceğiz.

Bu ders yılından itibaren müfredat programımıza birinci sınıflarda Atatürk İnkılâbı ve İlkeleri dersi ile Türkçe dersleri de ilâve edilmiş bulunmaktadır. İyi bir hukukçu olmak için kendi ana dilimize en mükemmel bir şekilde hâkim olmamız gerektiğini, Türkçeyi çok iyi yazıp konuşmamızın başta gelen şart olduğunu söylemeye bilmem hacet var mı?

Istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı olarak 1982/83 öğrenim yılının açılışını bu yıl birinci sınıflara zorunlu ders olarak konulmuş bulunan Atatürk İnkılâbı ve İlkeleri dersiyle yapmaktan onur duyuyorum.

Atatürk'ün modern çağlarda yetişmiş en büyük Türk evlâdı olduğunda tam bir ittifak vardır. Ben açılış dersimizde sizlere Atatürk'ün özellikle hukuka bağlılığından, O'nun Türk Hukukuna ve Türk Millî Eğitime olan büyük katkısından bahsedeceğim. Atatürk ilkelerine ana hatlarıyla değineceğim. Bir Hukukçu ve eğitimci olarak, bu eşsiz insanın Türk Hukukuna ve Türk Millî Eğitime katkılarından bahsetmek bana müstesna bir zevk vermektedir. Bizler Atatürkçü hukuk sisteminin uygulayıcıları ve savunucuları, Ata-

---

(*) 1982-1983 ders yılı başında Prof. Dr. Yılmaz Altuğ, Hukuk Fakültesi Dekanı idi.

türkçü birer öğretim üyesi olarak sizleri de bilinçli ve içten birer Atatürkçü olarak yetiştirmekten kıvanç duyacağız. En büyük iftiharımız ve mükâfaatımız bu olacaktır. Sizlerinde bu duygularla dolu olarak aramızda bulunduğunuzu, Atatürk'ü sevmiş, O'na inanmış olarak O'nun ilke ve inkılâplarının uygulayıcısı ve öğreticisi olduğunizi biliyoruz. Esasen Atatürk de buna inanmış ve bunun içindir ki eserini sizlere, Türk Gençliğine emanet etmiştir. Bu emanele lâayık olduğunuzdan ise biz hocalarınızın hiç şüphesi yoktur. Bu emaneti nesilden nesile daha geliştirmiş, daha başarılarla donatılmış olarak devredeceğiz.

Hepinizin bildiği gibi, Osmanlı devleti 29 Ekim 1914 tarihinde girdiği Birinci Dünya Savaşından 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Mütarekesiyle mağlup olarak çıkmıştı.

Savaşın birçok cephesinde büyük zaferler kazanmış olan Mustafa Kemal Paşa, Mondros mütarekesiyle kabul edilen statüye, özellikle Osmanlı ordusunun terhisine ilişkin hükme tamamen karşıydı. O'nun isabetli ikazları dinlenmemiş, memleket galip devletlerce işgale başlanmıştı. Bu konuları dersleriniz ilerledikçe bütün ayrıntılarıyla öğreneceksiniz. Ben size kısaca Mustafa Kemal Paşanın ne büyük bir meşruiyet adamı olduğunu, yani O'nun bütün hareketlerinde hukuki sınırlar içinde kalmaya ne kadar özen gösterdiğini ve hukuka dayanmaya gayret ettiğini örnekleriyle açıklamak istiyorum.

Mustafa Kemal Paşa, Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra İstanbul'a gelmişti. O'nu Nutkundan dinleyelim: "İstanbul'un hamiyetli halkı tarafından muhtelif namdar altında programlar ve fırkalar yapılmak suretiyle kurtuluş çareleri aranmaktaydı. Bunların herbirini ayrı, ayrı tetkik ettim. Hiçbiri de teyid kuvvetine dayanmıyordu. Binaenaleyh hiçbirleriyle işbirliğinden bir netice beklemedim. Dayanılacak bir kuvvetin doğrudan doğruya millet olacağı kanaatı bende pek kuvvetliydi. İstanbul'da cereyan eden ahvalden, yapılan teşebbüslerden, bilhassa vaziyetin vahamet ve feccatından milletin haberi yoktu. İstanbul'da oturup milleti haberdar etmek imkânı da kalmamıştı. Binaenaleyh yapılacak şeyin İstanbul'dan çıkıp milletin içine girmek ve orada çalışmak olduğuna karar verdim. Bunun sureti icrasını düşündüğüm ve bazı arkadaşlarla müzakere ettiğim sırada idi ki hükümet beni Ordu Müfettişi olarak Anadolu'ya göndermeyi teklif etti. Bu teklifi derhal maalmemnuniye ka-

bul ettim.” Atatürk’ün bu sözlerinden anlaşılıyor ki, o dayanılacak tek kuvvet olarak milleti görmüştür. Hukukun dayanağı ve kaynağı da millet iradesidir. Millî iradeye aykırı ve uygun olmayan bir hukuk sistemi çağdışıdır. İşte Atatürk yapmayı kararlaştırdığı mücadelede dayanacağı kuvvet olarak milleti, millî iradeyi seçmekle kendisini hukukla bağlamış, aynı zamanda hukuktan kuvvet almıştır. O’nun başlangıçtaki mücadelesi, İstanbul’da bulunan Osmanlı padişahının ve hükümetinin düşman emrinde ve milletten kopmuş olduğunu ispat etmek, Anadolu’da başlatılan millî mücadelenin milletin iradesiyle, dolayısıyla milletlerarası hukuka uygun olarak yapıldığını bütün dünyaya kabul ettirmeye çalışmak olmuştur. Atatürk’ün hukuka dayanan, hukuka bağlı mücadelesidir ki, çok kısa zamanda semeresini vermiş, Anadolu millî harekâtı, düşmanlarımızca alelade bir isyan hareketi olarak değil, bir millî mücadele harekâtı olarak görülmeye ve yavaş yavaş böyle kabul edilmeye başlanmıştır. O sıradaki düşmanlarımız olan ve Batı medeniyetinin temsilcileri bulunan devletler aynı zamanda birer hukuk devletiydiler ve bu devletlerin medenî kamuoyu Mustafa Kemal’in ve Türk Milletinin mücadelesini kısa bir süre sonra büyük bir hayranlıkla izlemeye başlamıştı. O medeni milletlerin kamuoyu baskısı hükümetleri nezdinde giderek lehimize olmaya başlamıştır. Şüphesiz askerî zaferlerimizle mukayese edilemez ama o zaman medenî âlemde elde ettiğimiz olumlu kamuoyu yaratma başarısı, millî zaferimizi sağlamakta önemli bir etken olmuştur. Bu başarı Mustafa Kemal Paşa’nın hukuka bağlılığından kaynaklanmıştır. O uygar batı kamuoyuna karşı, onların anlayacağı davranışlarla hitap etmiş, savaşını Batı kamuoyunu ve diplomasiyi hiçbir zaman ihmal etmeden uygarca yürütmüş ve böylece kazanmıştır. Çünkü Mustafa Kemal Paşa bir asi değildi. O, geçici ve kişisel bir çıkar peşinde değildi. Atatürk’ün amacı, bütün aklıyla anladığı bir gerçeği uygulamak, Türkleri medenî dünyadan ayırmak şöyle dursun, kazanacağı zaferle Türk milletini medenî bir millet olarak Batı uygarlığının temel unsurlarından biri haline getirmek amacındaydı. Gerçi, 1856 Paris Kongresiyle Osmanlı devleti bir Avrupa devleti sayılacaktı ama bir zamanlar Avrupanın ölmesini beklediği hasta adamının Avrupalılığı formaliteden öteye gidememişti. Bugün ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Avrupa Konseyinin ve Batı Savunma İttifakının daimi üyesidir. Bu sonuç hiç şüphesiz başta Atatürk İnkılâp ve İlkelerinin bir zaferidir.

Mustafa Kemal Paşa, 21/22 Haziran 1919 tarihinde Amasya'dan bütün yurda yaydığı Tamimde: "Milletin istiklâlini, yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır. Bunun için bir millî heyetin vücudu elzemdir." diyordu. Millî heyetin seçimi için de Sivas'ta bir kongre toplanması kararı duyuruluyordu. Bu tamimle Mustafa Kemal Paşa, yapacağı mücadeleye hukukî bir dayanak bulmak çabasıındaydı. Bu sıralarda O'nun askerlikten istifa ettiğini biliyoruz. O günlerde toplanan Erzurum Kongresi, seçtiği temsil heyetinin başına Mustafa Kemal Paşayı getirmişti. 4 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi, millî mücadeleyi gerçekleştirmek için o güne kadar Anadolu ve Trakya'da kurulmuş bulunan savunma derneklerini birleştirmiş ve kurduğu Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyetinin Başkanı olarak Mustafa Kemal Paşayı seçmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Türkiye Büyük Millet Meclisi açılıncaya kadar, millî mücadele hazırlıklarını bu millî kongrenin temsil heyeti başkanı sıfatıyla yürütmüştür. Mustafa Kemal Paşa, 22 Nisan 1920 günü yayınladığı bir tamimle: "Bilumum mülkî ve askerî makamların, ve umum milletin yegâne merciinin meclis olduğunu" duyurmuştu. Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920 tarihinde, "Milletimizin dahili ve harici isitklâli tam dahilinde mukadderatını bizzat deruhte ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilân ederek görevine başlamıştı. Artık Mustafa Kemal'in hukukî dayanağı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde tecelli eden millî iradeydi. O millî irade de Mustafa Kemal'i ölünceye kadar bütün gücüyle hep desteklemişti. Mustafa Kemal ise hiçbir zaman kendini millî irade üstünde görmemiş, hiçbir zaman Türkiye Büyük Millet Meclisini ikinci plana itmemiş, bilakis bütün kararlarında meclisin oyunu almaya özel bir itina göstermişti. İcabında gece sabahlara kadar süren müzakerelerle milletvekillerini ikna etmeye, onların tasvibini almaya çalışmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi açılınca ilk iş olarak hükümet meselesi ele alındı. Tartışmalar Mustafa Kemal'in önergesinin kabulüyle son buldu. Önergede: "Türkiye Büyük Millet Meclisi yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştır. Meclisin içinden seçilecek bir heyet, meclise vekil olarak hükümet işlerini görür. Meclis başkanı bu heyetin de başkanıdır." deniliyordu. Mustafa Kemal, 25 Nisan 1920 günü Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçildi. Türkiye Büyük Millet Meclisi 29 Nisan 1920 tarihinde Hıyaneti Va-

taniye Kanununu kabul etti. Bu kanunla meclis yetkilerine kuvvetle sahip çıkıyordu. Kanuna göre: "Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mutazammım söz veya yazı ile muhalefet veya ifsadatta bulunan kimselerin vatan haini addolunacağı" kabul edilmiş ve bunlara verilecek cezalar belirtilmişti. Böylece Meclis, ilk kanunu kendinde toplanmış bulunan millî iradeyi bütün vatan mukadderatına hâkim kılmak için kabul etmiş oluyordu.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa, 30 Nisan 1920 tarihinde bütün Avrupa devletleri Dışişleri Bakanlıklarına birer nota göndererek yeni Türk Hükümetinin kuruluşunu bildiriyordu. Yeni Türk Devletinin ilk anayasası ise 20 Ocak 1921 tarihinde kabul edilmiştir. Osmanlı devletinin anayasası olan Teşkilâtı Esasiye Kanununu artık yurdumuzda uygulamak olamazdı. Bir büyük hukukî boşluk vardı. Bu hukukî boşluğu doldurmak için 1920 yazında Mecliste yapılan komisyon çalışmaları semeresini vermiş ve yeni Türk devletinin ilk anayasası böylece yürürlüğe girmiş oluyordu. Cumhuriyetin ilânını müteakip çok kısa bir metin olan 1921 anayasası yerine yeni Türk devletinin ihtiyacına karşılık verecek bir anayasa yapılması zarureti doğmuş ve 20 Nisan 1924 tarihinde bu kanun kabul edilmiştir. Anayasa meselesi bugünlerde de en önemli konumuz olduğu için size burada kısaca tarif edeyim. Anayasa, devletin şekli, yasama, yürütme ve yargılama erkleriyle vatandaşların haklarını düzenleyen temel kanundur. Anayasa, devletin temel kanunu olduğu için, her memlekette en önemli kanun olarak kabul edilmiş, yapılması, değiştirilmesi diğer kanunlardan ayrı usullere bağlanmış ve anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı sağlanmıştır. Biz de yerini çok yakın bir gelecekte 1982 Anayasasına bırakacak olan 1961 anayasasıyla birlikte demekki dört anayasamış olmuştur.

Türk anayasaları 1876 anayasası ile başlamıştır ve bu anayasada II. Meşrutiyetin ilânından sonra değişiklik yapılmıştır. 1921 anayasası Ankara'da kabul edildikten sonra İstanbul hükümetinin işgal kuvvetleri sayesinde egemenliğini sürdüğü yerlerde saltanatın kaldırıldığı 1 Kasım 1922 tarihine kadar fiilen uygulanmıştır ama bu anayasanın son Osmanlı Meclisi Mebusanının dağıldığı gün olan 16 Mart 1920 tarihinden itibaren hukuken yürürlükten kalkmış olduğu da Osmanlı Saltanatının Kaldırılmasına dair Kanunda kabul edilmiş bulunmaktadır. Siz bu bilgileri ayrıntılı olarak bu ders yılı Ana-

yasa Hukuku okuyacaksınız. Onun için bu konuda daha fazla bir şey söylemek istemiyorum .

Türk İnkılâbının amacına ve amacı gerçekleştirmek için birbirine bağlı bir sistem oluşturan Atatürk İlkelerine gelince. Biz her ne kadar Atatürk İnkılâbı diyorsak da büyük bir milliyetçi olan Atatürk, buna hep Türk İnkılâbı demiştir. Yani ikisi de aynı şeydir.

Türk İnkılâbının amacını anahatlarıyla Atatürk'ün cumhuriyetin Onuncu Yılında verdiği ve o zaman çekilen filmi sayesinde hepimizin izlemek mutluluğuna erişebildiğimiz Nutukta tesbit edebiliriz. Atatürk Onuncu yıl Nutkunda içtenlikle inanarak şöyle diyordu: "Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketi seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız." İşte Türk inkılâbının amacı budur. Atatürk bu amacı 1937 yılında daha özlü olarak bir cümlede şöyle ifade etmiştir: "Büyük davamız, en uygar ve en varlıklı ulus olarak mevcudiyetimizi yükseltmektir."

Atatürk inkılâplarını hep bu amaca ulaşmak için yapmış, Türk milleti O'nu büyük bir coşkuyla desteklemiş, benimsemiş ve onbeş yıl gibi değil bir devletin bir insanın hayatında bile çok kısa olan bir sürede Türkiye'nin modernleşmesi çabasında inanılmaz derecede başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Hem hemen hemen sıfır bir mali kaynakla, Osmanlı devletinin hissemize düşen dış borçlar kısmını muntazaman ödeyerek ve bütün dünyayı sarsan 1929 ekonomik bulantısına rağmen.

1937 yılında 1924 Anayasamıza ilâve edilen bir hükümlerle devletimizin 1) Cumhuriyetçilik, 2) Milliyetçilik, 3) Lâiklik, 4) Halkçılık, 5) Devletçilik, 6) İnkılâpçılık ilkelerine bağlı olduğu ilân edilmiştir. İşte tekrar ediyorum cumhuriyetçilik, milliyetçilik, lâiklik, halkçılık, devletçilik ve inkılâpçılık ilkeleri Atatürk ilkeleri dediğimiz ilkelere. Bu ilkeler 1961 Anayasasında da yer almıştı. 1982 Anayasa tasarısında da bu ilkeler mevcuttur.

Halkın kendi kendini yönetmesi demek olan Cumhuriyet, altmış yıla yaklaşan bir uygulamayla sabit olmuştur ki, Türk milletine en uygun yönetim şeklidir.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan bütün Türk vatandaşlarınının Türk olmaktan mutluluk duymalarını sağlayacak, bir-

leştirici, ayırım gözetmeyen bir milliyetçilik anlayışıdır Atatürk Milliyetçiliği. Bu anlayış modern milliyetçilik akımlarıyla tam bir uyum sağlamaktadır.

Layiklik ilkesinin esasını ise millî sınırlarımız içinde Türk olmanın mutluluğunu duyarak yaşayan bütün vatandaşlarımızın vicdanlarının hiçbir dinî baskı altında kalmaması, devletimizin dini hukuk kurallarıyla değil, dini devlet işlerine karıştırmayan hukuk kurallarıyla yönetilmesi teşkil etmektedir. Layiklik ilkesinin Yeni Türkiye devletinde hızla elde ettiği en başarılı sonuç, din softalarının, yobazların devlet idaresine menfi etkilerini ortadan kaldırmak olmuştur. Layiklik ilkesi, Atatürk İnkılâplarının özünde mündemiç demokrasinin vazgeçilmez şartıdır. Atatürk daha 1923'te şöyle diyordu: "Bizim milletimiz, esasen demokrattır. Bizim yapabileceğimiz bir şey varsa, bu hissei mazhariyetin icabatını gayri tabii bir surette menetmek isteyenleri ortadan kaldırmaktır." Bu sözlerden hareket ederek diyebiliriz ki, milletimizin demokrat oluşu mazhariyetini anormal bir surette ortadan kaldırma yollarından biri de layikliğe aykırı davranışlardır ki, bu engelleri aşmak ancak layiklik ilkesine yeterince uymakla sağlanır. Çünkü Atatürk'ün Nutuk'ta söylediği: "İnsanlıkta din konusundaki uzmanlık ve bilgi, her türlü asılsız inançlardan sıyrılarak gerçek bilgi ve fennin ışıklarıyla arındırılıp eksiksiz olunca ya kadar, din oyunu aktörlerine her yerde rastlanacaktır."

Halkçılık ilkesine gelince, gene Atatürk'ün deyimiyle: "Yeni Türkiye devleti bir halk devletidir, halkın devletidir. Halkçılık ilkesinin esasını Türk halkının kanunlar önünde eşit olmasını sağlamak teşkil eder. Hukuki eşitlik esas alınmıştır bu ilkede ve Türk vatandaşları hiçbir ayırım gözetilmeksizin kanunlar karşısında eşittirler. Hukuki eşitlik ise gene demokrasinin en vazgeçilmez niteliklerinden biridir.

Devletçilik ilkesinin ise en özlü ifadesi, 1936 yılında yayımlanan İkinci Sanayi Planının önsözünde Atatürk'ün şu cümleleri içinde yer almaktadır: "Devletçiliğin bizce manâsı şudur: Fertlerin hususi teşebbüslerini ve faaliyetlerini esas tutmak, fakat büyük bir milletin bütün ihtiyaçlarını ve birçok şeylerin yapılmadığını gözönünde tutarak, memleketin iktisadiyatını devletin eline almak".. "Türkiye Cumhuriyeti devleti, Türk vatanında asırlardan beri ferdî ve hususî

teşebbüslerle yapılamamış olan şeyleri biran evvel yapmak istedi ve görüldüğü gibi kısa bir zamanda yapmaya muvaffak oldu.”

İnkılâpçılık ilkesine gelince, önce size Atatürk'ün inkılâptan ne anladığını söylemek istiyorum. Ona göre inkılâp, Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak, yerlerine, milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseler koymuş olmaktadır.” Ve Atatürk'e göre: “İnkılâbın hedefini kavramış olanlar daima onu muhafazaya muktedir olacaktırlar.” ... “İnkılâbımız Türkiye'nin yüzyıllar sürecektir mutluluğunu yükümlenmiştir. Bize düşen onu anlamak ve değerlendirerek çalışmaktır.” O'nun bu veciz sözlerinden de anlaşılacağı üzere İnkılâpçılık ilkesi, bilimi hayatta en hakikî yol gösterici sayarak bilimde, teknikte, fende elde edilen ilerlemelerden gecikmeden yararlanmak, onları uygulamak demektir. Böylece toplum hayatında, iktisadî hayatta, bilimde başarı kazanmak ve yükselme yolunu takip etmek inkılâpçılıktır. İnkılâpçılık, hiç unutmamak lâzım gelir ki, aynı zamanda Atatürk inkılâplarına bağlı kalmak, onlardan asla taviz vermemek, onlardan vazgeçmemek demektir. Çünkü, Atatürk İnkılâbına göre: “Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak hayat şartıdır. Bu yol üzerinde duranlar veya bu yol üzerinde ileriye değil, geriye bakmak cehalet ve gafletinde bulunanlar, dünya medeniyetinin coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar.”

İşte bu ilkelerini emanet ettiği Türk Gençliği ve Türk Milleti, Atatürk'ü inanarak sevmiş, O'nun inkılâplarını benimsemiş ve bu ilkelere gönül vermiştir. Atatürk'ün deyimiyle Milletimiz, çağdaş medeniyetin bütün milletlere temin ettiği hayat ve vasıtaları, esasta ve şekilde aynen gerçekleştirmeye kesin karar vermiştir. İşte bu kararlılık, inkılâpçılık ilkesinin ne kadar geçerli olduğunun açık ve kesin delilidir.

Türk İnkılâbının ve Atatürk İlkelerinin gereği olarak, “Memleketimiz içinde medenî fikirlerin, modern ilerlemelerin bir an kaybetmeksizin gelişmesi lâzımdır.” inancında olan Atatürk, bunun için millî eğitim meselelerine olağanüstü önem vermiştir. O ancak okul sayesinde, okulların vereceği ilim ve fen sayesinde, Türk milletinin, Türk sanatının, Türk ekonomisinin, Türk şiir ve edebiyatının gelişeceğini biliyordu.

Millî eğitim konusunda size önce iki İnkılâp Kanunundan bahsedeceğim. Halen yürürlükte bulunan ve elbette yürürlükten kaldırılmaları asla söz konusu edilemeyecek olan bu iki kanunu hukuk öğrenimine başladığınız ilk gün öğrenmenizde yarar görüyorum. Bunlardan ilki, 6 Mart 1340 tarihli ve 63 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmış olan 430 numaralı Kanundur. Tevhidi Tedrisat Kanunu adındaki bu Kanunun birinci maddesi aynen şöyledir:

“Madde 1 — Türkiye dahilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekâletine merbuttur.” Yani o zamana kadar varlıklarını Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olmaksızın ayrı ayrı sürdüren bütün eğitim ve bilim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmışlardır.

İkinci önemli İnkılâp Kanunu ise 3 Teşrinisani 1928 tarihli ve 1030 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 1353 numaralı “Türk Harflerinin Kabul ve Tetkiki Hakkında Kanun’dur. 11 maddeden oluşan ve bağlı bir cetvelde Türk harflerinin basılı ve yazılı şekillerinin nasıl olacağını gösteren bu Kanunun birinci maddesi de aynen şöyledir: “Madde 1 — Şimdiye kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Lâtin esasından alınan ve merbut cetvelde şekilleri gösterilen harfler (Türk Harfleri) unvan ve hukuku ile kabul edilmiştir.”

Millî eğitim konusunda en önemli inkılâplardan birisi de kız ve erkeklerin eğitim konusunda eşit tutulmaları olmuştur. Türkiye’de prensip olarak kız-erkek karmaşık eğitim sistemi kabul edilmiştir. Ayrıca ilköğretim, öğrenim çağında bulunan ki, bu çağın yaş sınırları da anılan kanunda belirtilmiştir, Türk çocukları için kız-erkek bütün çocuklar için mecburî ve devlet okullarında parasız olmuştur.

Millî eğitim alanında yapılan inkılâpların başarılı sonuçlarını İnkılâp tarihi derslerinizde göreceksiniz. Ben burada kısaca şunu belirtmek istiyorum ki, bu alandaki inkılâplar sayesinde bugün Türkiye’de okuma yazma bilen nüfus sayısı en son rakamlara göre yüzde 72 buçuğa çıkmış bulunmaktadır. Türk harfleriyle basılan kitap sayısı ise eskisiyle mukayese edilemeyecek ölçüdedir. Yani ülkemizde matbaanın açılışından Türk harflerinin kabulüne kadar geçen uzun süre içinde basılan kitap sayısından daha fazladır.

Bu konuda kısaca bir konuya daha değinmek istiyorum. O da şudur: Atatürk, yarısından fazlası köylü olan Türk halkının hayatında

tarımsal gelişmeye ve meslek okulu ihtiyacının karşılanmasına özel bir yer verilmesi gereğini görmüştür. Dünyanın her yerinde sanayi yayıldığı ve geliştiği bir gerçektir. Ancak modern metodların tanınması ve uygulanmasıyla Türkiye'nin bu ilerlemeye ayak uydurabileceği açıktır. Atatürk'ün teşvikiyle Türkiye'de O'nun zamanında kurulan meslek okulları genellikle çok iyi donatılmışlar ve tamamen Avrupa ölçülerine göre kurulmuşlardı. Sayın Devlet Başkanımız Orgeneral Kenan Evren, geçen ay verdikleri bir demeçte: "Eskiden gittiğimiz yerlerde bizden İmam-Hatip liseleri isterlerdi. Şimdi vatandaşlarımız Meslek liseleri istiyorlar" demişlerdir. İşte Atatürk, Türk halkının ileride bütün şiddetiyle duyduğu ihtiyacı bundan altmış yıl önce görmüş ve bu ihtiyacı karşılamak için o zamanın dar bütçe imkânlarına rağmen hepsi sahasında en mükemmel eğitim ve uygulamaları veren meslek okullarını açtırmıştı. Bu da her işte olduğu gibi O'nun eşsiz dehasının ne kadar öngörülü olduğunu açık bir kanıttır.

Sevgili Öğrenciler,

Bugün sizler Üniversiteye girmek için hernekadar büyük zorluklar, çetin sınavlar aşmak durumundaysanız bile, bugün Türkiye'de birçok ilimiz Üniversitelere ve yüksek okullara sahip duruma gelmişlerdir. Bu gelişme, öyle çok uzun bir sürede olmuş da değildir. Bütün bu gelişmenin temelinde gene Atatürk'ün Üniversite Reformu yatmaktadır ve sizler, İstanbul Üniversitesi öğrencileri olarak, Türkiye'deki bütün üniversitelerin en eskisi ve velûdunun öğrencileri olarak özel bir övünme nedenine sahipsiniz. Burada size Üniversitemizin tarihçesini yapmak istemiyorum. Ama kısaca bilmenizde yarar görüyorum ki, Cumhuriyet ilân edildiğinde Ankara'da herhangi bir yüksek öğretim kurumu mevcut değildi. Ankara'da açılan ilk yüksek okul, 5 Kasım 1925 tarihinde Adliye Vekâletine bağlı olarak açılan Ankara Hukuk Mektebi'dir. 9.12.1931 tarih ve 12007 sayılı kararlar Ankara Hukuk Fakültesi adını almıştır. Yani, Atatürk'ün Ankara'da ilk kurdurduğu yüksek öğretim müessesesi hukukla ilgili bu Hukuk Mektebi olmuştur. Bundan da biz hukukçuların çıkaracağı ıftihar payı elbette vardır. Öğrencisi olduğunuz Hukuk Fakültemiz ise, gene Atatürk tarafından yaptırılan Üniversite Reformu ile kurulan İstanbul Üniversitesinin ikinci Fakültesi olarak öğretim haya-

tına yeni şekliyle başlamıştır. Üniversitemizin kuruluşunu sağlayan Reform Kanunu 31.5.1933 tarih ve 2252 sayılı Kanundur.

Sevgili Öğrencilerimiz,

Hepinizin Fakültenizi sağlık içinde başarıyla bitirmenizi ve iyi birer hukukçu olmanızı tekrar temenni ederim. Açılış dersime, Eşsiz insan Atatürk'ün sözleriyle son veriyorum:

“Gençler, cesaretimizi güçlendirip devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile, insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli sembolü olacaksınız.”

İ.Ü. Hukuk Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Yılmaz ALTUĞ